

labod

NOVO MESTO, 22. MAJ 1974 L. IV. ŠT. 4

ob zlatem jubileju

Pol stoletja razvoja tovarne, pol stoletja ustvarjanja in trdega dela je predolga pot, da bi mogli le v nekaj uvodnih besedah vsaj bežno upodobiti njen družbeni pomen. To velja še zlasti za našo tovarno, v kateri je od vseh zaposlenih preko 90 % žensk.

Zaradi tega smo današnjo številko tovarniškega glasila namenili samo našemu jubileju: 50. obletnici ustanovitve tovarne. S tem smo omogočili vsem, ki se zavedajo tega pomembnega praznika in še enega mejnika v ustvarjanju in razvoju Laboda, da s svojimi prispevki opišejo 50-letno delo in življenje tovarne, da pomagajo uporabiti resnični lik naših proizvajalk, lik delavke — matere. Naša naloga v tem trenutku je, da pri-

kažemo vsestransko prispevek delovnega kolektiva ne samo pri izgradnji tovarne, razvoju tehnologije, storilnosti itd., marveč tudi njegovo ustvarjalno vlogo v širšem družbenem pomenu. Ničesar naj ne bi bilo spuščenega, dodanega in zamolčanega, pa naj bo resnica še tako grenka.

Zgodovina, ki so si jo s svojimi ustvarjalnim delom pisale naše delavke na Dolenjskem v zadnjih 50 letih, je tako veličastna prav zaradi tega, ker je ena sama »grenka resnica«, saj so jo pisale v potu svojega obraza, trikrat obremenjene: kot proizvajalke, matere in žene ter gospodinje. Skoraj pol te dobe pred osvoboditvijo je bila proizvajalka manj vredna in zapostavljena. Tudi po osvoboditvi je bila, čeravno svobodna, obremenjena s preteklo miselnostjo in postavljena pred ponovno preizkušnjo, da kot opora vzdrži stebre družinske in tovarniške »zgradbe«, da bi se nekoč tudi sama lahko vsaj za trenutek oddahnila.

Ponosni smo na prehojeno pot, saj so bile prav naše delavke tiste, ki so ustvarjale za-

metek tekstilne industrije na Dolenjskem. O tem piše kronika in o tem nam bodo ob praznovanju pripovedovale tiste, ki so vso delovno dobo ustvarjale v naši tovarni. O njihovem revolucionarnem in razrednem boju pred drugo svetovno vojno je zapisano v najvidnejših kronikah, njihov delež je bil pomemben tudi v narodnoosvobodilni borbi.

Gospodarska zaostalost in opustošenje po drugi svetovni vojni je naložila ženi in materi veliko breme pri obnovi porušene domovine in pri industrializaciji dežele. Vseposod so nje ne sledi: od udarniških akcij, brigad do aktivnega vključevanja v delavsko in družbeno samoupravljanje.

V najtežjih dneh, ko je pred dobrimi 10 leti tovarna zabredla v velike težave, so bile prav proizvajalke tista sila, ki ni izgubila vere v rešitev in ki je bila pripravljena prevzeti bremena teh ekonomskih težav na svoja ramena.

Ob ogromnem vlaganju ustvarjenih sredstev v nove stroje, v usposabljanje kadrov, izgradnjo tovarniških prostorov

(saj pred 10 leti nismo imeli niti enega m² lastnih prostorov), v nakup stanovanj za strokovnjake itd., so bili osebni dohodki potisnjeni v senco teh potreb. Celo zavestno smo se jim odpovedovali v korist nakupa strojev in izgradnje tovarne.

Prav v teh dneh smo sprejeli geslo »Hočemo postati najboljši proizvajalec moških srajc v Jugoslaviji — doseči moramo najvišji osebni dohodek in standard med njimi«. Že pred nekaj leti smo ponosni ugotovili, da smo cilj dosegli. Še več! Ob izgradnji tovarne, ob posodobitvi tehnološkega procesa ter ob ekonomskih učinkih našega dela smo vzgojili nov rod mladih proizvajalk, ki bo nadaljeval začrtano pot v ponos deželi. Uporno si prizadevamo, da bi čimprej dosegli zastavljeno nalogo: od junakov dela postanimo junaki samoupravljalci!

V taki ustvarjalnosti smo spoznali svojo dolžnost, da širše povežemo naše vrste, da se organiziramo tako, da bo vsakdo odločal o uspehih svojega dela. V takem programu in v tako zasnovanih medsebojnih odnosih je tudi delovni kolektiv Del-

Matična tovarna srajc TOZD Ločna v Novem mestu

te iz Ptuja našel svojo razvojno pot in se leta 1973 priključil našim prizadevanjem.

Ko se danes s to številko tovarniškega glasila ob praznovanju 50-letnice (ki bo 24. in 25. maja v Novem mestu, 4. julija v Krškem in 8. avgusta v Ptuj) predstavljamo širši slovenski javnosti, smo trdno odločeni storiti vse, da bo tudi bodočnost pripadala proizvajalcem v združenem delu.

Vsem zaposlenim v Labodu in drugim, ki so v teh 50 letih neposredno, posredno ali kakorkoli drugače prispevali k razvoju tovarne srajc Labod in k razvoju temeljnih organizacij združenega dela Ločna — Novo mesto, Libna — Krško in Delta — Ptuj, se v imenu delovnega kolektiva in v svojem imenu iskreno zahvaljujem za ves trud in pomoč. Danes se vam oddolžujemo z uspehi in s pripravljenostjo, da to storimo tudi jutri. Zavedamo se, da je naša bodočnost vedno del naše sedanjosti in del naše skupne preteklosti.

Posebej se zahvaljujemo za pomoč pri organiziranju proslave pokroviteljskemu odboru s tovarišico Lidijo Šentjunc na čelu.

ZDRAVKO PETAN

V tovarni srajc TOZD Libna v Krškem združuje svoje delo 400 delavcev. Delovna skupnost te tovarne je mlada, saj poprečna starost zaposlenih ne presega 24 let

Za svoje delo smo doslej dobili nešteto priznanj, pohval in diplom. Ta so bila vedno vsem nam spodbuda za boljše jutrišnje delo

Sodobno opremljena šivalnica v TOZD Libna v Krškem

sprehod po letopisih

Danes se le malokdo spominja, kako je bilo pred 50 leti, ko je prvič v zgodovini tovarne stekel tekoči trak v stari Povhovi in Medicovi obrtni delavnici. Tudi novejša zgodovina podjetja se z leti pozabi. Podajmo se torej s kronistom na sprehod v minulega pol stoletja in prisluhnimo utripu minulih dni in dela.

O tem, kako je bila v Novem mestu industrija razvita v letih od 1920 do 1939, je najti le malo zapisanega. Novo mesto je bilo takrat pretežno uradniško mesto. Le obrt je bila kolikor toliko razvita, saj je bilo prijavljenih 29 obrtnih delavnic.

Komercialni inženir Jože Grm je v svoji knjigi »DOLENJSKA« (1938) pod naslovom »Gospodarski razvoj Novega mesta in okolice« napisal naslednje:

»Takoj po prevratu smo dobili tudi prve poizkuse v tekstilni industriji, ki pa so žal ostali osamljeni. G. Ivan Medic in Jožko Povh sta ustanovila industrijo perila, ki se je radi dobre kvalitete svojih izdelkov dobro uvedla na jugoslovanskem trgu. Uspehi podjetja so bili tako odlični, da sta se družabnika ločila in gospod Jožko Povh je postavil posebno tovarno perila. Medtem ko se je industrija

perila g. Medica obdržala, tudi za časa krize in danes zaposluje okrog 100 delavk iz mesta in okolice, je nastop krize prisilil G. Povha, da je opustil izdelovanje perila in podjetje preusmeril v predilnico, ki sedaj zaradi dobre konjunkturo v predilni stroki polno obratuje.

Razen nekaterih malih podjetij, ki komaj presegajo obseg večjih obrtniških delavnic, je to vse, kar more Novo mesto pokazati v industriji.

Nevzdržne razmere v letu 1934 in nespoštovanje kolektivne pogodbe so privedle do štrajka v tovarni. Tovariš Tito je v poročilu o sestanku s Pokrajinskim komitejem v Ljubljani 11. oktobra 1934 zapisal:

»V Novem mestu je bila stavka, ki so jo organizirali in vodili naši tovariši. Stavka je bila v tekstilnem podjetju, v katerem je zaposlenih 70 do 80 delavcev. Stavka je bila napa-

dalnega značaja in se je popolnoma posrečila. Postavljene so bile zahteve po zvišanju plač, po izplačilu že dlje časa neizplačanih nadur, po kolektivni pogodbi itd., in vse so bile izpolnjene. Ko dobim podrobne informacije, bom podrobneje poročal, da bo mogoče o tem napisati članek. Simpatije za nas so tam velike in vsi govore, da so to stavko organizirali komunisti, in to je zelo dobro. Zanimivo je tudi, da so tudi malomeščani simpatizirali s stavkajočimi.« (Citat iz knjige V. Dedijer: TITO.)

O dogodkih pred drugo svetovno vojno je v zvezi z delom podjetja malo napisanega.

Med okupacijo v letih 1941 do 1945 se je že tako slabo stanje novomeške industrije še poslabšalo. Po osvoboditvi je bilo od prejšnjih 29 delavnic sposobnih za obratovanje le še 7, pa še te niso dajale ustreznega efekta.

Novo mesto je bilo osvobojeno 9. maja 1945. Že na podlagi odloka AVNOJ z dne 21. novembra 1944 o prehodu sovražnikovega premoženja in imetja v državno last, o državnem upravljanju imetja odsotnih oseb in o sekvstru imetja, je bil 1945 uveden postopek za ugotovitev stanja imetja Ivana Medica.

Narodna vlada Slovenije — Ministrstvo za industrijo in rudarstvo je na podlagi ugotovljenih dejstev izdalo dne 22. avgusta 1945 naslednjo začasno odločbo (citat):

»Vse premočeno in nepremično imetje Ivana Medica, lastnika tovarne perila Novo mesto, nahajajoče se v Novem mestu ali kjerkoli drugje na območju federativne Slovenije, se postavlja pod začasno državno upravo.

Za začasnega upravitelja vsemu temu nepremičnemu in premočnemu imetju postavljamo tov. Mežnaršič Marijo, nameščenko iz Novega mesta. Upravitelj mora vse to imetje, pritegnjeno v zavarovanje, popisati ter o tem sestaviti komisijski zapisnik.

Dosedanjemu lastniku prepovedujemo kakršnokoli razpolaganje z zavarovanim imetjem.

To odločbo je podpisal takratni pomočnik ministra ing. Stane Oswald.

Popis premoženja je bil opravljen še istega meseca. Zanimiva je ugotovitev v zapisniku:

»Blagajna je bila zaklenjena, vendar popolnoma prazna. Ključ blagajne je bil pri prokuristu ing. Jožetu Medicu, ker se že od leta 1943 ni uporabljala. Pri pregledu knjig se je ugotovilo, da znaša saldo upnikov lir 381.298,90, saldo dolžnikov pa 59.588,46.«

Potrebe po perilu so narekovale, da je tovarna pričela obratovati čimprej, najprej pod upravo Ministrstva za industrijo in rudarstvo, v letu 1946 pod upravo Okrožnega izvršnega ljudskega odbora in končno od 5. decembra 1946 dalje pod upravo Mestnega ljudskega odbora. Takrat je približno 747 zaposlenih pridelalo 104.747 m² tkanin. Tovarna je poslovala pod imenom »Industrija perila MLO Novo mesto«.

Z odločbo št. 799 z dne 13. marca 1948 je Mestni ljudski odbor Novo mesto postavil pravni temelj sedanje tovarne. Kljub temu da je bil operativno-pravni vodja še vedno LO Novo mesto, vsebuje ta odločba že vse osnove naše sedanje registracije. Takratni inventar (stroji, motorji, poslovni inventar) je bil vreden 326.548,50 din. Obratna sredstva so znaša-

la 1.218.953,80 din. Poslovodja je bil tov. Ferdo Gernedl, upravitnik MOIP pa tov. Janez Kovarik.

Prva povojna leta so potekala v obnovi porušene domovine. Iz ohranjenega arhivskega gradiva je razvidno, da si je kolektiv v teh letih močno prizadeval dvigniti produktivnost. Organiziran je bil brigadni sistem dela, vrstila so se tekmovanja za prehodno zastavico, delavke so več mesecev sodelovale v brigadah za sečnjo drv itd.

V letu 1949 je produktivnost dosegla za tiste čase že zelo visoko raven (90 odstotkov predvojne), le s kvaliteto proizvodov še niso bili zadovoljni.

Tega leta je Industrija perila dobila tudi svoje prvo priznanje za dobro kvaliteto na razstavi lokalne industrije in obrti v Ljubljani. K diplomam je bilo takrat primaknjenih še 25.000 dinarjev.

Na tem sprehodu po naših letopisih se moramo ustaviti pri zgodovinskem letu 1950. 27. junija tega leta je sprejela Ljudska skupščina FLRJ temeljni zakon o upravljanju podjetij po delovnih kolektivih. Ta zakon je v pravno obliko in pravno besedilo prelita globoka vsebina znanega proletarskega in revolucionarnega gesla »TOVARNE DELAVCEM!«. Tov. Tito je ta zakon značil za »zgodovinski akt, ki so ga terjale potrebe po demokratizaciji v gospodarstvu, po razvoju novih socialističnih odnosov v proizvodnji, ki temelje na širokem sodelovanju delavcev ne le v upravljanju proizvodnje, temveč v nadaljnjem razvoju tudi v upravljanju razdelitve«.

V zadnjih mesecih 1950 so delovni kolektivi po vsej Jugoslaviji prevzemali v upravljanje do takrat državna gospodarska podjetja. S tem dejanjem se je začelo novo obdobje našega družbenega razvoja. Načela omenjenega zakona so počasi postajala resničnost. Oblikovali so jo delavci neposredno s svojim delom, v svoji praksi, pri čemer pa seveda ni manjkalo težav.

V letih 1950 do 1953 je podjetje kar lepo napredovalo. Število zaposlenih se je zvišalo od 53 na 165, predelali pa so dvakrat toliko m² tkanin kot v letu 1950. Uvedeno je bilo dvoizmensko delo, prvič se pojavijo resnejše priprave na asortiman proizvodnje. Leta 1953 so začeli proizvodnjo sraje »Montgomery«, zaradi katere je bil proizvodni plan dosežen samo 86-odstotno. Nabavili so tudi nove stroje.

Rast podjetja se je nadaljevala tudi v letih 1954 do 1957. V tem času se pojavijo prvi načrti za izgradnjo novih prostorov nad takratnimi, v Industriji perila pa je že oživela misel, da bi povečali svoje kapacitete z zgraditvijo novih objektov. V letu 1954 so nastali tudi prvi zapleti pri razmišljanjih o novi lokaciji bodoče tovarne. Načrt, da bi Industrija perila dobila svoj življenjski prostor v Novem mestu, je padel v vodo, in 25. oktobra 1954 je bil odobren idejni načrt za gradnjo nove tovarne na terenu med železniško postajo Kandija in šmihelskim pokopališčem. Ta načrt, pri katerem je sodelovalo tudi zastopništvo Singer iz Zagreba s projektiranjem in nabavo strojne opreme, je predvideval capaci-

tete 2000 kosov perila v eni izmeni.

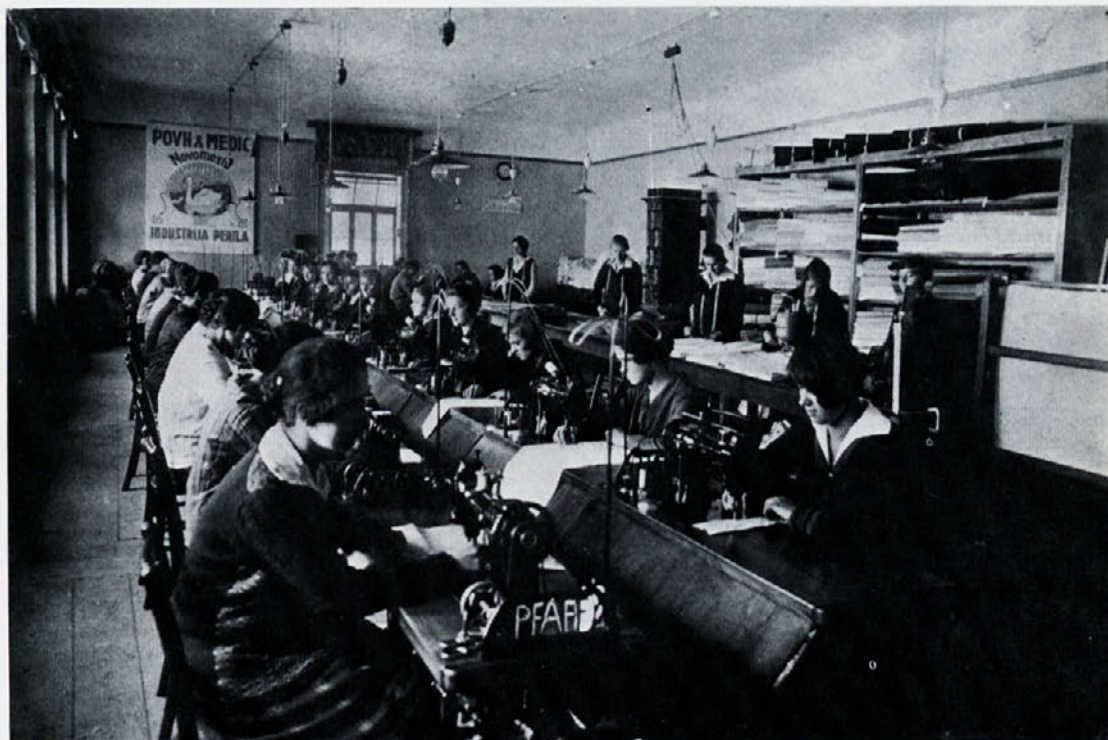
Nekako v tem času je podjetje dobilo prvega kooperanta: KPD »Orljava« iz Slavonske Požege. O tej potezi so bila v podjetju zelo nasprotujoča si mnenja. Govorilo se je, da je slaba kvaliteta izdelkov tega kooperanta tudi močno prispevala k zmanjšanemu povpraševanju po proizvodih.

Končno je na predlog Okrajna Novo mesto 1. maja 1958 podjetje ustanovilo svoj obrat v Kostanjevici. V začetku je imel obrat svoje prostore v združenem domu, zaposlenih pa je bilo 58 delavk. S pomočjo lokalnih oblastnih organov, s sredstvi, ki so bila dodeljena za razvoj tega obrata in z lastnimi sredstvi je Industrija perila usposobila del konstanjeviškega gradu, kamor se je obrat preselil.

Investicijski elaborat je predvideval, da bo 75 delavcev predelalo na leto 500.000 m² tkanin in ustvarilo za 276 milijonov starih dinarjev bruto produkta.

Smeleje zastavljen razvoj podjetja je v tem letu prinesel novo problematiko, na katero so delavci opozorili na sindikalnem sestanku 14. decembra. Gre za zahteve po reorganizaciji proizvodnega procesa, za varčevanje, za trezno najemanje posojil, za vedno bolj opazno zaostajanje osebnih dohodkov ipd. Vendar so vsa ta opozorila izzvenela v prazno, posledice v naslednjih letih pa so bile boleče.

V letu 1959 je krmilo podjetja prevzel tov. Franjo Lesjak. V tem letu smo sicer lahko opazili poskuse, da bi podjetje

Stara šivalnica v Povhovi in Medicevi tovarni

dobilo čvrstjšo organizacijo, toda črni oblaki so bili vedno več. V juniju tega leta so se zaloge gotovih izdelkov povečale na 115.436.902 dinarja. Podjetje je zapustil najboljši potnik tov. Naglič, ki je pri prodaji sodeloval s skoraj 90 %.

Organi upravljanja in uprava podjetja so se lotili prvih nepričakovanih in nepriljubljenih ukrepov: vseh 265 delavcev na 11-dnevni dopust, plačan v obliki minimalnega osebnega dohodka!

V podjetje je prišla revizijska komisija in njen zapisnik z analizo je obsegal 137 strani. Ni bilo nezakonitih dejanj, pač pa precej organizacijskih hib, domačnosti, neodgovornosti. Osebnih dohodki morajo ostati na isti ravni.

Leto 1960. V podjetju je bilo zaposlenih 306 delavcev: 206 v Novem mestu in 100 v Kostanjevici. Spremembe v gospodarskem sistemu so stanje podjetja še poslabšale. Iz tega leta naj vam navedemo 7 sklepov, ki so bili sprejeti na občnem zboru sindikata in ki dobro ilustrirajo situacijo:

1. Dobiti strokovni kader, ki bo sposoben izvesti reorganizacijo podjetja.

2. Izvesti sistemizacijo delovnih mest in odkriti vse rezerve delovne sile na posameznih delovnih mestih.

3. Uvesti obratno knjigovodstvo, ki je predpriprava za nov sistem nagrajevanja.

4. Izboljšati kvaliteto izdelkov ter korenito uvesti red in disciplino v vseh oddelkih podjetja.

5. Urediti in pregledati sistem norm.

6. Nadaljnja usoda je odvisna od dela odgovornih posameznikov in celotnega kolektiva.

7. Takoj vložiti pri ObLO in OLO resolucijo za izselitev privatnih strank iz hiše.

Resolucija je bila odposlana 18. marca 1960. V njej so bile postavljene tri osnovne zahteve:

— rešitev lastništva celotne zgradbe, v kateri je obratovalo podjetje;

— izselitev strank in

— pomoč, da bi podjetje pridobilo nove prostore ali prostore bivše tovarne igrača.

Ob vseh teh zahtevah pa je bila postavljena »grožnja«: »V kolikor se to ne zgodi, tedaj ni upanja na izboljšavo delovnih pogojev, da ne govorimo o tem, da nihče ne more prevzeti odgovornosti za to, kako se bo delovni kolektiv v bodočnosti gospodarsko in kulturno razvijal.«

Za to leto je sploh značilno, da se je položaj v podjetju vedno bolj zaostroval in da so se medsebojni odnosi pričeli zelo krhati. V novembru je podjetje ostalo brez direktorja. V mar-

V stari tovarni so bili delovni pogoji izredno težki vse tja do leta 1965. Delo v likalnici in drugih oddelkih je potekalo v neprimernih prostorih

cu 1971 je podjetje dobilo novega direktorja tov. Janka Kastelca. V tem času je bilo vzdušje že tako naelektreno, da so podjetje pričeli zapuščati delavci in strokovnjaki. Odšlo je 63 delavcev, in to predvsem mlajših. Storjeni so bili prvi koraki za izvoz na zahodnoevropsko tržišče. Stroji iz leta 1925 in 1930 so bili zastareli, rezervnih delov ni bilo, za nove stroje pa ni bilo denarja.

Občinski ljudski odbor je prvič resno zahteval analizo stanja v podjetju. Že v začetku leta 1962 je bilo jasno, da podjetju »teče voda v grlo«. Rešitev iz te situacije naj bi bila pripojitev k tovarni Novoteks. Delavski svet Industrije perila je to možnost ocenil kot realno, in odločitev je padla: pripojitev k Novoteksu.

Po zaključnem računu je situacijo ocenjeval tudi delavski svet Novoteksa. Na seji 19. 3. 1962 je sprejel naslednji sklep (citāt):

»Delavski svet podjetja Novoteks, Novo mesto, se ne strinja s predlogi delavskega sveta Industrije perila Novo me-

sto in odklanja pripojitev k našemu podjetju.«

Prenekateri strokovnjaki in celo odgovorni organi za gospodarstvo v občini in okraju so v teh dneh izgubili vero v nadaljnji razvoj in obstoj tovarne. Le trezni presoji nekaterih odgovornih ljudi gre zasluga, da je bil storjen resen ukrep za rešitev tovarne.

V vodstvu podjetja je prišlo zopet do spremembe. Z odločbo Občinskega ljudskega odbora Novo mesto z dne 10. julija 1962 je bil imenovan za v. d. direktorja tov. Zdravko Petan. V tem času je bilo v Novem mestu zaposlenih 163 delavcev, v Kostanjevici pa 82. Podjetje je ostalo v tem času brez vsega vodilnega kadra.

Po spremembi v vodstvu podjetja so tudi organi upravljanja in celoten delovni kolektiv vztrajno sledili začrtanim smernicam in v potu svojega obraza ustvarili sredstva, da so v naslednjih letih pokrili skoraj 100 milijonov dinarjev izgube in čvrsto zastavili temelje za nadaljnji razvoj. Prav v teh okoliščinah se kaže zaupanje v

lastne sile, saj je bilo za sanacijo odobrenih le 27 milijonov dinarjev posojila, s katerim je podjetje poplačalo neplačane anuitete in tako postalo kreditno sposobno. V rešitvi perečega problema nadaljnje zaposlitve preko 200 žena se kaže, kako močno je zaupanje družbene skupnosti in da je bila ocena gospodarskega položaja z vidika daljše perspektive pravilna. Podjetje je v tem času dobilo tudi novo ime. Z odločbo Občinskega ljudskega odbora Novo mesto z dne 26. decembra 1963 se je Industrija perila preimenovala v Labod, tovarna perila Novo mesto.

V letih od 1962 do vključno 1965 je tovarna poslovala v istih neprimernih in pretesnih prostorih kot prej. Toda to ni omajalo prepričanja kolektiva, da mora tudi v teh razmerah uspeti. Sledila je racionalnejša razporeditev in maksimalno izkoriščanje strojnih zmogljivosti, zlasti velik preobrat je bil storjen pri likanju izdelkov. Na dnevnem redu so bila vprašanja storilnosti, kvalitete izdelkov, skrajna štednja, borba za zmanjšanje stroškov itd., tako da so bili v drugem polletju 1962 in v letu 1963 osebni dohodki potisnjeni v senco teh problemov.

Storilnost in osebni dohodek sta bila taka:

Leto	Proizvodnja na zaposlenega v m ²	Povpr. mesečni OD S din
1961	3.207	12.982
1962	3.629	18.451
1963	3.669	22.787
1964	4.187	29.655
1965	4.507	46.509

Storilnost po m² na zaposlenega se je povečala za 44 odstotkov, kar pa ne kaže realnega povečanja storilnosti, ker je tovarna spremenila kvaliteto izdelave in se je že uvrstila med najboljše proizvajalce perila v državi. S temi uspehi smo se tudi močno približali evropski ravni v lahki konfekciji.

Spoznanje delovnega kolektiva po nujnosti vključitve v mednarodno delitev dela, zlasti pa potrebe po deviznih sredstvih za uvoz strojne opreme, rezervnih delov in surovin so tudi v našem podjetju vplivale, da smo resneje začeli misliti na izvoz. Medtem ko je podjetje v letu 1962 v obliki uslug drugim izdelalo za izvoz srajc v vrednosti 8.300 dolarjev, je v naslednjih letih z izvozom doseglo: 1963 67.967 dolarjev, 1964 71.741 dolarjev, 1965 169.606 dolarjev.

Ko primerjamo položaj tovarne v letu 1962 in prehojeno pot do leta 1966, lahko ugotovimo zavidljiv uspeh tako v količinski proizvodnji, kvaliteti,

storilnosti, osebnih dohodkih, izvozu, kot na drugih področjih. Tako hiter vzpon je omogočila prizadevnost celotnega kolektiva in strokovnih kadrov, ki so s skromnimi sredstvi in ob slabih pogojih dela prekosili same sebe. To pomeni, da so vse sile v podjetju delovale za enoten cilj: ustvariti materialno osnovo za perspektivni razvoj podjetja.

Pomembnejši dosežki so bili:

1. Rekonstrukcija obrata I v letu 1963 (izločitev transmissijskega pogona in prehod na šivanje na tekočem traku).

2. Adaptacija in razširitev obrata v Kostanjevici v letu 1964 (ukinitve likanja in ustanovitve skupne likalnice v Novem mestu).

3. Ustanovitev obrata III v Krškem konec leta 1965, ki je imel iste osnove za krojenje in šivanje kot obrat v Kostanjevici, to je okrog 2000 srajc na dan.

4. Pričetek gradnje novih tovarniških objektov v Novem mestu v juliju 1965 in končna vselitev v juniju 1966.

Na še en mejnik v razvoju naše tovarne bi radi opozorili. Leta 1969 je bila razširjena proizvodna zmogljivost obrata v Krškem in izvedena združitev — preselitev obrata v Kostanje-

vici s Krškim. Ta ukrep, ki ga je narekovala ekonomska nuja in organizacija dela, ni bil neopažen. Veliko »grmenja« je povzročil! Veliko nepotrebnih očitkov in prerekaj izven kolektiva. Tudi tokrat je prevladal trezen duh delavcev v Kostanjevici. Enoglasno so podprli tako odločitev, saj so videli pred seboj boljše pogoje dela, večji zaslužek in večjo socialno varnost.

Za obdobje 1966 do 1972 so posebno značilna nenehna prizadevanja vseh delavcev tovarne za jasno začrtane cilje: organizirati moderno tehnologijo, vzpostaviti enotno tehnično raven v vseh obratih, še bolj usposobiti proizvajalce in strokovnjake ter doseči uvrstitev podjetja v sam vrh med proizvajalci srajc v Jugoslaviji. Uspehi niso izostali. O tem zgovorno govore podatki:

Leto	Št. zaposlenih	Obseg proizv. v 000 m ²
1965	336	1.514
1966	495	2.416
1967	566	2.968
1968	564	3.050
1969	594	3.546
1970	664	4.109
1971	677	4.177
1972	704	4.300
1973	1147	5.900

Produktivnost dela, merjena v m² predelanih tkanin, je v preteklem obdobju rastla po stopnji 4 odstotke letno. Čas izdelave se je zmanjševal po predvideni stopnji 8,4 odst. Upoštevajoč uvajanje mehanizacije in avtomatizacije, kvaliteto proizvodov, tkanin in modelov, je fizična produktivnost delavcev rastla letno po stopnji 6 % in je v letu 1971 dosegla evropsko raven.

V času od 1966 do 1972 so bile izpolnjene planske naloge izgradnje objektov, vlaganje v strojno opremo in družbeni standard delavcev. Te naložbe so znašale:

— v objekte	9.001.745
— v opremo	6.979.560
	15.989.305
od tega lastna sredstva	11.511.094
tuja sredstva	4.469.211
od tega bančna sredstva	939.906
Investicije v družbeni standard — stanovanja	5.022.470
od tega lastna sredstva	4.762.828
tuja sredstva	259.642

Z investicijami v objekte je bilo zgrajenih 5000 m² sodobnih proizvodnih in poslovnih prostorov za obrat v Novem

mestu in 1000 m² za obrat v Krškem. Zgrajenih in adaptiranih je bilo še 2000 m² proizvodnih objektov za obrat v Krškem.

Zastavljeni programi so bili uresničeni. Istočasno smo že snovali nove. V letu 1973 se je »labodja družina« povečala še za enega »labodka« — Delto iz Ptuja. S tem je »Labod« postal še večji, še močnejši in njegova krila so se pričela še bolj širiti.

Takšna je bila naša pot. Veliko je še virov o teh letih, preveč, da bi lahko vse, kar je zanimivega, napisali. Že zadnja tri leta so tako bogata z dogodki, da bi jim lahko posvetili cele strani. Kar spomnimo se ustavnih amandmajev, pripojitve Delte, organiziranje TOZD, samoupravnega sporazumevanja in bolj za šalo kot zares — redukcij električne energije! Danes smo organizirani v treh tovarnah in delovni skupnosti skupnih služb. Skoraj 1300 nas je! Da, danes je to velika družina, ki ve, kaj hoče: BOLJŠI JUTRIŠNJI DAN IN DOBER KOS KRUHA ZA DANES.

MILAN BRATOŽ

Likanje je danes tehnično izpopolnjena delovna operacija. Likalnica v TOZD Ločna v Novem mestu

labod in tržišče

Ko ob praznovanju 50-letnice našega obstoja ugotavljamo, da smo dosegli zastavljene cilje, je prav, da pogledamo v preteklost in ugotovimo, kaj je bilo dobrega in kaj slabega, da bi lažje razumeli sedanost in do- jeli prihodnost.

Od prelomnega obdobja 1962, ko se je celotni kolektiv zavestno odločil, da je naš cilj biti med vodečimi, do danes, je preteklo za pisanje zgodovine malo časa, za pisanje o naporih ljudi za boljši kos kruha pa bur- no obdobje. Ne bomo se odda- ljevali od naslova. Za jasnejši prikaz pristnosti »Laboda« na jugoslovanskem trgu in v izvozu si oglejmo nekaj dejstev.

V proizvodnji srajc smo med vodečimi v tovrstni jugoslovan- ski industriji, po plasmanu na domačem trgu pa smo prvi, po- sebej po modnih srajcah. Do tega nas je pripeljalo sistematič- no delo in požrtvovalnost vsega kolektiva.

Pravočasno smo prišli do spoznanja, da ne moremo pro- dajati modnih srajc prek gro- sistov, zato smo ojačali potniško službo. Današnjih 10 zastopni- kov sistematično obdeluje teren celotne Jugoslavije, tako da naj- manj enkrat na mesec obiščejo vsakega kupca v svojem rajonu.

Naši artikli so v glavnem se- zonski in kot takšni strogo ve- zani na zaključene dobavne ro- ke. Da bi ublažili izpade zaradi višje sile (redukcija električne energije, devizni kontingenti), smo močno povečali lastni avto- mobilski park. Tako bomo v bo- doče v vse večje potrošniške centre sami dostavljali naše pro- izvode.

Našo ponudbo, približno 400 novih artiklov na leto, predsta- vimo kupcem z dvema glavnima in dvema dopolnilnima kolekci- jama. Glavne kolekcije so kom- pletirane 6 mesecev pred začet- kom sezone. Udeležujemo se vseh večjih tekstilnih sejmov.

Posebno znane pa so naše tradi- cionalne modne revije. Velika izbira modelov nam omogoča zadovoljiti potrebe navadnih po- deželskih prodajal in ekskluziv- nih butikov (Dior program), zato niso redki primeri, ko so se nekateri kupci odločili kupovati moške srajce samo pri nas.

Redno oskrbujemo približno 1200 prodajnih prostorov širom po Jugoslaviji. Velika izbira nam omogoča tudi ekskluzivno prodajo posameznim prodajal- nam v večjih trgovskih centrih. Vedno imamo na zalogi tudi ve- liko izbiro srajc za uniforme (milica, carina, pošta, gasilci itd.).

Izpopolniti pa nameravamo še oddelek za šivanje po meri, kakor tudi povečati izbiro stan- dardnih srajc do št. 48 v treh različnih dimenzijah JUS.

Vse to nam je omogočilo, da smo postali največji dobavi- telj moških srajc na domačem trgu, posebno modnih srajc. Kljub temu pa ne moremo za- dostiti vsem potrebam oziroma povpraševanju po naših izdel- kih. Razumljivo je, da nam je dobra poslovnost omogočila do- bro kvaliteto in zadnjo svetovno modo. To so nam poleg potroš- nikov priznale tudi strokovne ži- rije, saj smo samo v tem jubilej- nem letu dobili vsa največja priznanja: zlati cvet na sejmu v Sarajevu, Ljubljanskega zmaja na sejmu v Ljubljani in plaketo za angažiranje v letu kvalitete.

Povečanje kapacitet zaradi pripojitve Delte Ptuj so nam omogočile povečanje izbora otroških srajc in moških pižam. Upamo, da bomo pri naših kup- cih tudi s temi artikli uživali tak- sloves, kot ga imamo pri moških srajcah.

Pred nami je še naloga pove- zovanja s trgovino. Z nekateri- mi večjimi kupci, nosilci razvoja trgovine na posameznem pod- ročju, imamo že sklenjene aranžmane sofinanciranja pri iz- grani novih prodajnih prostoro- v. Vse pogodbe so sklenjene dolgoročno v okviru naših per- spektivnih planskih nalog.

Prav tako ugotavljamo, da smo solidni kupci pri domačih proizvajalcih metražnega blaga. S pravočasnimi naročili in obo- jestranskim razumevanjem bo- mo letos kljub kritični situaciji uspeli zagotoviti približno 3 mi- lijone metrov kvalitetnega in modnega blaga.

Doma smo počasi prodirali na tržišče in ga osvojili, na zu- nanjem trgu pa smo od začetnih negotovih korakov hitro napre- dovali. Danes trdno stojimo, saj zadovoljujemo zelo zahtevno za- hodnoevropsko tržišče in 50 % kapacitet izvozimo. Z izvozom dosegamo dvojni uspeh:

1. pridobivamo prepotrebna devizna sredstva za nabavo vi- sokokvalitetnih tkanin za naše zahtevne programe in

2. ustvarjamo si renome so- lidnega ponudnika kvalitetnih srajc in se na ta način vključu- jemo v mednarodno delitev dela.

Danes sodelujemo s šestimi kupci, ki sodijo v sam vrh zahodnoevropskih ponudnikov tako glede količine, kakor tudi glede mode.

Nehvaležno je prerokovati prihodnost, pa tudi težko je. Če pa hočemo misliti na prihod- nost, potem moramo storiti na- slednje:

1. Analizirati preteklost in ugotoviti elemente, v katerih ni- smo bili uspešni.

2. Na osnovi analize posta- viti nove cilje, izbrati metode in sredstva za njihovo realizacijo.

S tem ne nameravamo po- dati analize stanja, kakor tudi ne postavljati ciljev. Želimo pa vzpodbuditi k razmišljanju, kaj nas čaka jutri, kaj moramo storiti danes, da bi jutri lahko rekli: »Dosegli smo zastavljene cilje.«

Kakšno bo tržišče v prihod- nosti, je težko reči. Mirno pa lahko trdimo, da bo konkurenca še hujša in da bo imela pojave oblike borbe za večjo kvaliteto, borbe za večji in širši asortiman proizvodov, uvajanja večjega števila novih proizvodov.

Zahteve potrošnikov bodo še večje in usmerjene predvsem na določene tipe ali vrste izdelkov.

Ta grobi pogled v prihodnost nam narekuje, da naše projekte na področju marketinga in orga- nizacije izpeljemo dosledno v naslednjih smereh:

— program »Dior« mora zavzeti tisto mesto, ki mu je do- ločeno,

— program extra standard moramo izpeljati že v letošnjem letu,

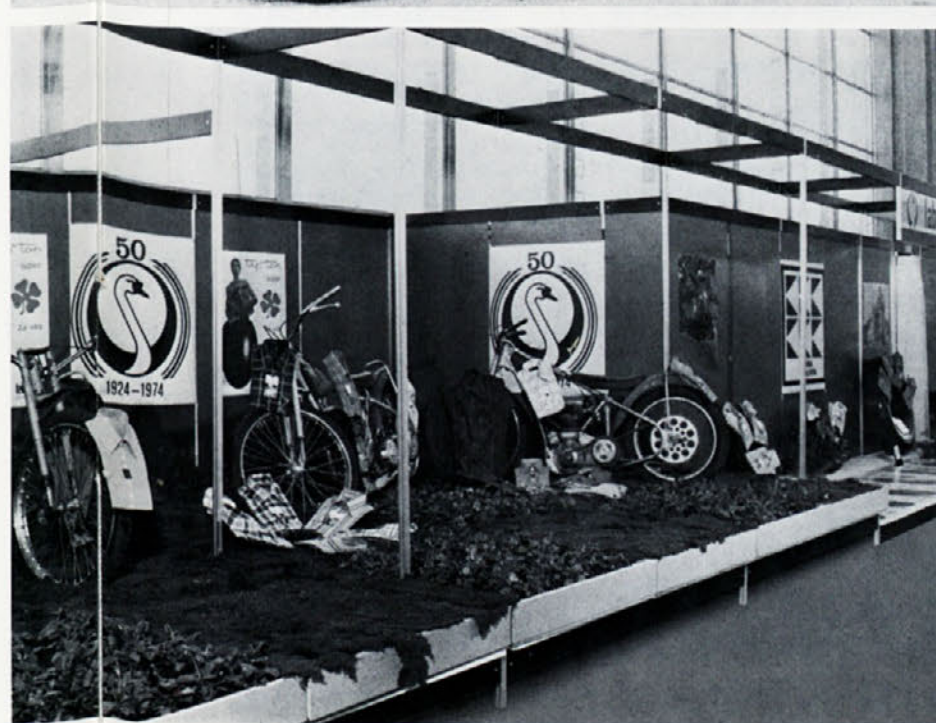
— še več pozornosti mora- mo posvetiti kvaliteti razvojnega tehnološkega in prodajnega pro- grama,

— pri planiranju, zlasti pri operativnem, moramo posvetiti več pozornosti usklajenosti vseh momentov, ki so vezani na ce- lotni reprodukcijski proces, kar bo omogočilo boljši servis kup- cem po eni strani, po drugi pa manjše stroške poslovanja,

— pripraviti moramo pro- gram uvajanja novih proizvo- dov, saj je to zahteva časa, v katerem živimo. Razvoj znano- sti in tehnologije ter standard tako hitro napredujejo, da tisto, kar je bilo včeraj skoraj nemo- goče, postaja danes ali najpo- zneje jutri stvarnost,

— na področju mednarodne delitve dela se moramo vključevati v sodobne tokove medna- rodne menjave (know-how, joint ventures), začete projekte moramo končati in razmišljati o novih.

NIKO HRNJAK
MIROSLAV ŠTIMAC

z roko v roki

Dolenjska metropola Novo mesto ima že bogato predvojno in povojno tekstilno tradicijo. Pred vojno in med samo revo- lucijo so dolenjski tekstilci po- kazali svojo zavest, ki jim jo je dolga leta oblikovala Komu- nistična partija, ki je med de- lavci našla goreče zagovornike. Veliko tekstilcev se je zato v najtežjih dneh naše zgodovine opredelilo za pravo stran in šlo pod rdečim praporom v boj za delavske pravice.

Pri pregledu kronike o de- javnosti družbeno-političnih or- ganizacij v Labodu je moč raz- brati, da se je prava družbeno- politična dejavnost začela v podjetju šele v letu 1948, ki je v naši zgodovini izredno težko leto, saj je prišlo do zastojev v gospodarstvu zaradi znanih napadov inform biroja, s tem pa tudi do prekinitve ekonomske pomoči, ki smo jo tedaj dobi- vali z Vzhoda. V tem pomemb- nem prelomnem letu so politič- ne organizacije odigrale vidno vlogo, saj je praktično bilo tre- ba začeti znova. Brez krepitve zavesti pri proizvajalcih bi dosti težje premagali napore kot smo jih dejansko.

V vseh letih, tja do leta 1962 je podjetje delalo v iz- redno težkih delovnih pogojih. Morda je bilo še najlažje v ob- dobjju administrativnega socia- lizma, čeprav se je celotno go- spodarstvo ravno v tistem času znašlo v največjih težavah. Po letu 1950, ko so proizvajalci sprejeli v upravljanje proizva- jalna sredstva in ko se je ures- ničilo geslo »Tovarne delav- cem!«, je bilo treba poklicati na pomoč subjektivne sile v pod- jetju, saj je šlo še za večjo kre- pitev zavesti in rojstvo delav- skega samoupravljanja, ki je temeljilo na tej izredno važni postavki. Čeprav je bilo težav s proizvodnjo veliko, so politič- ne organizacije, zlasti pa sindi- kat, mladina in kasneje tudi Zveza komunistov, našle svoje pravo mesto v krepitvi zavesti proizvajalcev, od katerih je bilo odvisno, kako se bo podjetje razvijalo. Brez take pomoči prav gotovo ne bi izplavali iz težav, ki so bile sicer objektivne narave, vendar je ljudi že mi- nevala potrpežljivost.

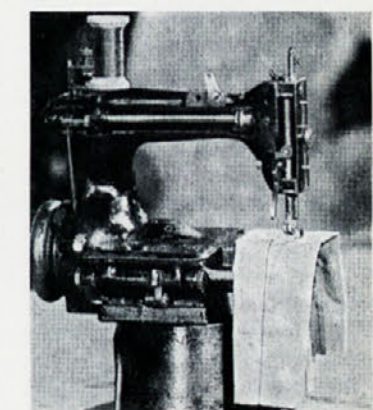
Povsem drugače pa je bilo po letu 1965, ko smo se prese- lili v nove delovne prostore v Ločni. Zavest se je pri proizva-

jalcih precej okrepila, začrtani so bili določnejši obrisi bodo- čega podjetja, ki je imelo pred sabo jasno začrtane cilje. Ljudje so se z večjim veseljem lotili dela. Tudi v družbeno-politič- nih organizacijah je postala de- javnost precej drugačna, saj ni bilo več v ospredju vprašanje obstoja, pogovarjali smo se lah- ko o drugih vprašanjih, ki pa so že pomenila novo kvaliteto. Dejavnost političnih organizacij v podjetju se je precej spreme- nila.

Sindikalna organizacija si v vseh zadnjih letih s podvoje- nimi močmi prizadeva, da bi proizvajalcem ustvarila čim boljše delovne pogoje, jim za- gotovila socialno in življenjsko varnost. V teh prizadevanjih sindikat ni osamljen, tudi Zveza komunistov, ki združuje najbolj idejno zgrajene ljudi, se trudi in tudi uspeva razreševati do- ločena vprašanja, ki so tudi iz- rednega pomena. V vsa priza- devanja se po svojih močeh vključuje tudi Zveza mladine, vendar še vedno ne najde svo- jega delovnega področja. Gre za čim večjo razgibanost mla- dine, ki si želi koristne dejav- nosti.

Politične organizacije so v zadnjih letih, zlasti v pripravi- na sprejem ustav in uvajanja ustavnih dopolnil v prakso, ko smo ustanavljali temeljne organizacije združenega dela (TOZD) ter v znanih integra- cijskih procesih (priključitev ptujske Delte k Labodu) in še pri nekaterih drugih izredno važnih opravilih, odigrale izred- no vlogo. Brez idejne enotnosti, organizacijske trdnosti in velike mere prizadevnosti ti procesi, ki smo jih doživljali v podjetju, prav gotovo ne bi stekli tako lahko.

Jasno je, da delo družbeno- političnih organizacij v podjetju še ni končano, gre za stalno budnost in pripravljenost pre- magovati najrazličnejše težave, ki so se in se bodo še pojav- ljale. S krepitvijo teh organi- zacij se krepi tudi njihova udar- na moč, zato ne bo nobena na- loga pretežka, da jo naši ljudje, ki delajo v teh organizacijah, ne bi s skupnimi močmi uspeli premagati.

Takole so pričele kostanjeviške žene izdelovati srajce v Zadrudnem domu v Kostanjevici

spomini na začetek v kostanjevici

Kostanjevica je imela kot nerazvito področje premalo delovnih mest predvsem za ženske s področja občine Kostanjevica. Tako so povsod iskali možnost ustanovitve kakšnega obrata. Takrat je namreč bila v Kostanjevici še samostojna občina.

V dogovoru s takratnimi funkcionarji okraja Novo mesto, predvsem s tov. Borštinarjem, takratnim sekretarjem okrajnega komiteja ZKS Novo mesto, in tov. Gernedlom, takratnim direktorjem Tovarne perila Labod Novo mesto, je bilo dogovorjeno, da se v Kostanjevici ustanovi obrat Industrije perila.

Dobili smo začasne prostore v zadrudnem domu. Takoj smo poslali v Novo mesto na prakso dve šivilji, ki sta pozneje prevzeli vodenje brigad v novoustanovljenem obratu. Na praksi sta bili dva meseca. V tem času sta morali spoznati organizacijo dela in izdelavo srajc po industrijskem sistemu. Na praksi sta bili tovarišici Tilka Udvanc in Marija Lokar. Obe sta še danes v podjetju.

Delno opremo, predvsem stroje in najnujnejši inventar za novi obrat je dala tovarna iz svojega obrata v Novem mestu. Stroj je bilo pet. Oprema je bila tako pomanjkljiva, da smo morali delati namesto na mizah kar na zabojih pa tudi na tleh.

Na delo je bil sprejet tudi tov. Ivan Mlakar kot vodja obrata, skladiščnik in mehanik. Za začetek je bilo sprejetih osem delavk, in to predvsem šivilj.

Uradna otvoritev je bila 1. V. 1958. Na otvoritev so prišle delavke iz tovarne v Novem mestu in praktično demonstrirale izdelavo srajc na tekočem traku.

Otvoritev obrata je bila za Kostanjevico velika pridobitev; na otvoritvi je bila tudi večina

prebivalcev Konstanjevice in okoličanov.

Zares smo začeli 9. maja 1958, vendar z izdelavo celih srajc, torej ne na tekočem traku. Treba se je bilo spoprijeti z vsemi težavami, ki so neizbežne ob vsakem začetku.

Delo ni bilo lahko, vendar se je obrat počasi širil. Število zaposlenih se je večalo. Medtem so nastale v matičnem podjetju tudi razne kadrovske spremembe. Zamenjali so tri direktorje. Podjetje je zašlo v težave. Leta 1962 pa je prevzel tovarno sedanji direktor tov. Zdravko Petan ter s svojo organizacijsko sposobnostjo rešil podjetje skorajšnjega propada. Kostanjeviški kolektiv je bil pretežno iz vasi izpod Gorjancev ter iz Kostanjevice.

Potrebe po zaposlitvi so bile velike, zato ni bilo problemov za delovno silo. Delavke so bile zadovoljne, da so dobile zaposlitev. Organizirana je bila tudi likalnica in zato so postajali prostori v zadrudnem domu pretesni. Dobili smo prostore v starem samostanu v Kostanjevici. Prostora je bilo dovolj, vendar

je bilo potrebno precej dela, da so bili prostori usposobljeni in uporabni za konfekcijo perila.

Sredstva za adaptacijo je prispevala tovarna, veliko del pa je bilo opravljenih prostovoljno in brezplačno. Velikokrat smo delali dopoldne v obratu, popoldne pa urejali prostore in okoli.

Ko smo se leta 1961 vselili v nove prostore v gradu, je bilo v obratu zaposlenih 70 delavk. Tudi v teh prostorih je bila le šivalnica in likalnica, krojene srajce pa so pripeljali iz Novega mesta. Prostori v gradu so bili težko dostopni in v prvem nadstropju. Delo je bilo zelo oteženo, saj je bilo treba ves material prenašati na rokah po stopnicah v prvo nadstropje.

Organizacija je postopoma napredovala. Dobili smo novega vodjo obrata tov. Borisa Vogrinca. Tudi administracija je bila izpopolnjena, saj sta bili v pisarni dve tovarišici. Leta 1964 pa je bila organizirana tudi prikrojevalnica, kar je tudi pripomoglo k izboljšanju organizacije dela.

Kostanjevica je z Labodovim obratom dobila tudi razne kulturne dejavnosti. Kolektiv je

večkrat organiziral razne proslave, sodelovali pa smo tudi v raznih dramskih skupinah, saj je bil pretežni del igralcev iz Labodovega obrata. Med najuspešnejšimi deli je bila Miklova Zala, ki smo jo igrali 31-krat. Igrali smo po vsej Sloveniji, v Zagrebu, Karlovcu, v Italiji pa v Trstu in Gorici, na Koroškem, v rojstnem kraju Miklovih.

Tudi v ostalih akcijah je bil kolektiv Laboda vedno pripravljen sodelovati. V krvodajalskih akcijah je sodelovalo 30 odst. zaposlenih, kar je bilo najvišje povprečje v občini.

Delavci so se odpovedali dohodkom in jih namenili za ureditev prostorov in nabavo strojev, kakor tudi za gradnjo tovarne v Novem mestu.

V letu 1968 je občinski plan predvideval združitev obratov Krško in Kostanjevica v en obrat v Krškem. Delavci smo pristali na združitev, vendar s pogojem, da bi, če bi bilo potrebno graditi oziroma širiti prostore v Krškem, prej zgradili obrat v Kostanjevici.

V Krškem je bila adaptirana delovna hala bivše »Kovinarske«. V njej so bili urejeni primerni prostori za šivalnico, prikrojevalnico in likalnico za plektiv. Tako smo se iz Kostanjevice selili: prva polovica novembra 1968, ostali pa po dopustu 1969. Takrat nas je bilo 150.

Tudi v Krškem je bilo potrebno še dopolnjevati ali dograjevati obrat. Število delavcev se je močno povečalo, imeli smo tudi center za priučevanje. Prostori so danes primerni za sedanje zasedbo, vendar ne dopuščajo bistvenega povečanja. Organizacija je boljša kot je bila v Kostanjevici, kar je razumljivo, saj so prostori boljši, pa še strokovnega kadra je dovolj.

Sedaj nas je v tovarni LIBNA blizu 400, od tega veliko mladih.

TILKA UDVANC
ALOJZ MLAKAR

V kostanjeviškem gradu je bilo že več pridnih rok. Delovni pogoji in sodobna tehnologija pa so narekovali preselitev v Krško

razvojna pot krškega obrata

Letos slavimo 50-letnico obstoja tovarne, zato je prav, da se ob tem jubileju spomnimo tudi na ustanovitev krškega obrata.

V prostorih, kjer so danes šivalni in krojilni stroji ter likalne preše, so še pred slabim desetletjem odzvanjala kladiva kovinarjev.

Bil je to skromen začetek velikega dela v letu 1965. V zasilo preurejenih prostorih sedanje jedilnice je pričela s priučevanjem skupina 27 delavk. V našem obratu se je vsak dan želelo zaposliti več delavk, saj se žene prejšnja leta niso imele kje zaposliti. Delovni prostori so postali premajhni za hitrejši razvoj kolektiva, zato je bilo nujno preurediti še ostale prostore bivših kovinarjev.

Z veliko truda, samoodpovedovanja in prostovoljnega dela smo do 1968 uspeli zgraditi nove velike in svetle delovne prostore. Tako smo gradili tovarniške objekte, pa učili nove delavke šivanja in likanja srajc.

V novih prostorih je delo steklo lažje in boljše. Potreba po moderni in racionalni proizvodnji ter uspešnem vključevanju v domače in zunanje tržišče nam je narekovala, da moramo postati večji, močnejši ter ozko specializirani v šivanju moške lahke konfekcije.

Združitev kostanjeviškega in krškega obrata zato ni bila le želja posameznikov, kot so to v tistem času zagotavljali nekateri, temveč plod dolgoletnih priprav, da bi se v pravem času lahko brez težav vključili v mednarodno delitev dela.

Prav zaradi te združitve je sedanji 380-članski kolektiv enakovreden člen v verigi proizvajalcev »Laboda«.

V letošnjem jubilejnem letu, ko smo postali samostojna TOZD »Libna« Krško, bomo še z boljšim delom opravičili to zaupanje.

To zaupanje pa naj bo hkrati v ponos vsem nam, še posebej pa tistim tovarišem in tovarišicam, ki so v najtežjih dneh »Laboda« vložili vse svoje moči, da bi Labod postal tisto, kar je danes in kar se od njega pričakuje jutri.

To ne sme biti samo želja, marveč naša obveza, ki smo jo dolžni tistim, ki so delali v »Labodu«, vsem nam, ki smo sedaj v »Labodu«, in tistim, ki bodo jutri prišli k nam in tako postali sestavni del gonilne moči nas vseh. Za doseg tega imamo vse pogoje, le povezati jih moramo z našo ustvarjalno močjo.

DRAGICA VAHČIČ

Predsednice delavskih svetov od začetka pa do leta 1960

tovarno delavcem

Končalo se je obdobje administrativnega socializma. Uresničena je bila parola »Tovarne delavcem!«. Delavci industrije perila Labod so se po 27. januarju leta 1950 skrbno pripravljali na volitve prvega delavskega sveta v tovarni. Prva predsednica delavskega sveta je bila tedaj industrijska šivilja Marija Sitar. Začetek je bil težak. Marsikaj je bilo treba postoriti, saj se neposredni proizvajalci še niso mogli vživeti v to, da prevzamejo v svoje roke eno najvažnejših odločitev, da bodo lahko sami razpolagali s plodovi svojega dela.

Spomnimo se še na druge predsednike delavskih svetov, ki so se zvrstili v naslednjem vrstnem redu: Marija Zupanc — brigadirka v šivalnici, Anka Petrovič — brigadirka, Zofka Sopčič — industrijska šivilja, Marija Sitar — industrijska šivilja, Ana Hren — industrijska šivilja, Jože Muhič — vodja likalnice, Rupnik Kazimir — vodja nabave, Božo Verstovšek — vodja prodaje in Lojzka Potrč — socialna delavka. V 22-letih smo 11-krat volili delavske svete.

Poleg delavskih svetov smo v podjetju imeli tudi upravne odbore in številne komisije, kar vse priča, da je bilo delo samoupravnih organov razgibano in plodno.

Samoupravni organi in proizvajalci niso razmišljali, samo o današnjem, ampak tudi o jutrišnjem dnevu. Najtežje je bilo

s primernimi prostori za proizvodnjo. Postopno so začeli izdvajati sredstva in štediti za nove življenjske prostore brez katerih ni bilo pričakovati napredka. Kljub temu, da je bila pomoč širše družbene skupnosti samo simbolična, smo uspeli zgraditi novo tovarno.

Želja je bila uresničena leta 1965, ko je bila končana prva faza izgradnje nove tovarne v Ločni. Proizvodnja se je iz zastarelih in nesodobnih prostorov bivše Mediceve hiše preselila v nov obrat, ki je vtil delavcem in vsem drugim veliko čašo upanja. Preselitev se je izvršila 8. marca, zato tudi ta dan v podjetju slavimo kot praznik našega delovnega kolektiva.

Ko se je podjetje v Novem mestu organizacijsko in drugače utrdilo, se je pričelo razvijati tudi navzven. Leta 1961. je bil v starem kostanjeviškem gradu odprt proizvodni obrat, kjer je v težkih delovnih pogojih »gostoval« do leta 1969. in se nato preselil v nove proizvodne prostore v Krškem. Ta današnja tovarna zaposluje danes 400 delavcev.

Leta 1973. se je k Labodu priključila tovarna Delta iz Ptuja s 350 zaposlenimi delavkami. Število zaposlenih pa se je tako povzpelo na 1300. Tako smo dobili tri samostojne tovarne s svojim obračunom in s svojo samoupravno strukturo.

Ustavne spremembe, ki jih je uzakonila nova ustava, sprejeta letos februarja, so povsem potrdile našo dotedanjo usmeritev. Med prvimi smo se začeli pripravljati na organizacijo temeljnih organizacij združenega dela, ter že julija 1973 organizirali tri samostojne TOZD in

delovno skupnost skupnih služb. V tem mesecu so bile v vseh TOZD volitve v nove organe upravljanja. Na ravni podjetja pa smo izvolili skupni delavski svet, kot parlament delegacij štirih enakopravnih partnerjev.

Veliko pozornost so organi delavskega samoupravljanja posvetili tudi informiranju in strokovnemu ter političnemu usposabljanju proizvajalcev. Delavski svet je sprejel 1972. leta sklep, da se organizirajo mesečne »javne tribune« za zaposlene, na katerih proizvajalci dobivajo dovolj informacij o gospodarskem in drugem življenju v podjetju. Velikega pomena za boljšo informiranost in osveščenost delovnega kolektiva je tudi naše tovarniško glasilo »LABOD«.

Skrbi za boljše počutje vseh zaposlenih in njihovem standardu se zlasti v zadnjih letih, odkar podjetje gospodarsko in tudi drugače bolje stoji, posveča dosti večjo pozornost. Naj omenimo brezplačen zajtrk za vse zaposlene, skorajda v celoti rešena stanovanjska vprašanja, izgradnjo zdravstvene postaje Ločna itd. Največja pozornost je razumljivo namenjena osebnim dohodkom, ki se dvigajo v skladu z rastjo osebnih dohodkov v naši družbi in prizadevanjem celotnega kolektiva.

Proizvodi Laboda so znani širom Jugoslavije in po vsej Evropi. Taki uspehi so plod prizadevnosti celotnega kolektiva, ki se razvija in širi po temeljito preštudiranih načrtih, ki se lahko uresničujejo le ob močni podpori vseh organov samoupravljanja, družbenopolitičnih organizacij in vseh zaposlenih.

LOJZKA POTRČ

Ptuj okoli leta 1930

53-let delte

53 let je dolga doba, in dolgo pot je treba prehoditi od sedanjih bliskovitih dogajanj, ob katerih se skorajda nimamo časa ustaviti, do tistih dni po prvi svetovni vojni, ko so utihnili topovi in je zavladala tišina, v katero so ponovno odjeknili streli za našo severno mejo, in tudi ti utihnili.

V teh časih se je v Francu Vabiču, demobiliziranemu pomorskem kapetanu, utrjevala

misel, porojena med vojno, ob delti Nila: po končani vojni vse preznojene, prašne, utrujene vojake obleči v sveže perilo, v sveže zlikane snežno bele srajce. Kje naj jih sešije? V svoji lastni delavnici, nekje doma, kjer je veliko veliko zelenih travnikov, rodovitnih njiv. Morda tam, kjer raste vinska trta?

In uresničila se je ob delti Nila zasnovana misel. Vrabič je 20. 12. 1920 z dvema partnerjema osnoval šiviljsko zadrugo »Delta« v Zelenškovi ulici.

Med dekleti v Ptujju je šlo od ust do ust: priselil se je mlad mornariški kapetan. Osnova je delavnico za izdelovanje perila, »Delta« se imenuje.

Ena izmed prvih, ki so se v Delti zaposlile, je bila takrat devetnajstletna Margareta Osenjak. Sedaj že prababica, živi v Avstriji in občasno prihaja v svoj rojstni kraj. Povedala je:

»Tudi jaz sem nekaj časa delala v »Delti« v Zelenškovi ulici za magistratom. Prvotno je bilo vse v enem samem prostoru: krojilnica, šivalnica in likalnica.

Prikrojjevali smo na pooblahnih, v širšo ploskev zlepljenih deskah, položenih na »koze«. Po dvajset srajc hkrati smo krojili. Tista, ki je krojila, je imela vse žuljave roke, ker je rezala z nožem. Zelo oster je bil in po

20 leg je bilo treba hkrati krojiti.

Spominjam se, da sem pri šivanju imela težave. Ovratni izrez je bil za ovratnik mnogo prevelik. Za delovodjo to ni bil problem. »Kar gube napravite na zadnjem delu, pa bo,« je rekel. Svetovala sem mu, naj v sosednji trgovini kupi srajco, jo razpara in po njej naredi kraj. Imej je nemški priimek, ki se pa več ne spominjam. Bil je premožen in pravili so, da je vložil v »Delto« veliko denarja. Sam sploh ni imel pojma o izdelavi moških srajc. V črno obrobljenem pepita suknjiču in modnih hlačah se je važen in brez koristi vrtel med nami in z očmi izzivajoče iskal obline deklet. Za las je manjkalo, pa bi bil spraval Delto na kant. Pravili so, da ga je kapetan nagnal.

»Ali bi lahko še kaj več povedali o takratni »Delti«, Koliko strojev ste imeli, koliko srajc ste sešili na dan?»

»Šest strojev je bilo, po trije v dveh vrstah. Poganjali smo jih nožno. Gumbe in gumbnice smo šivale na roke. Po sedem srajc na dan je morala narediti vsaka. Ko sem se izurila, sem jih sešila kar dvanajst. Kapetan me je imel rad. Tudi jaz sem ga spoštovala, bil je razgledan, energičen in pravičen.

Nisem bila dolgo v Delti. Doma so me potrebovali. Likalnice so polnile z »dali« kockami; te niso povzročale takšnega glavobola kot lesno oglje.

Kaj pravi o takratnem likanju Butolinova, ki je pričela delati pri Vrabiču 1922. Takrat je bila stara 24 let, danes jih ima 76. Živi v bližnji okolici Ptujja.

»Likala sem od 22. do 51. leta. V začetku smo likale še z likalniki na oglje; še »štirko« smo morale same kuhati. Nihče nas ni ničesar naučil, same smo se morale znati. Naš šef Vrabič je bil prej mornariški kapetan. Kako smo se bale, če je zavpil.

Včasih, če je bil dobre volje, nam je povedal tudi kakšno zanimivo iz križarjenja po morju.

Iz seznama industrijskih podjetij ptujске mestne občine, je razvidno, da je imela »Delta« 7. 2. 1923 dvajset zaposlenih.

1928 je »Delta« zaprosila za dovoljenje za prezidavo pritličja hiše v Ljutomerski cesti 18. Obnova je bila končana 1. 1929.

1930 je prejšnji lastnik sedanjih prostorov na Srbskem trgu obvestil Mestni registrat, da namerava podaljšati lokal veletrgovine. Tudi on je želel pričeti izdelovati perilo.

Prezidava je bila končana 1931, ko je Franc Sal. Lenart prosil za obratno dovoljenje.

Leto 1933 je bilo leto krize in splošne stagnacije na trgu. »Delto« so morali podpreti poslovni partnerji.

1941. leta je bil Franc Sal. Lenart z družino izseljen. Trgovino prevzame »Weiditsch

V spodnjih prostorih zgradbe je dobila Delta leta 1929 nove prostore

Olto«, od nemške oblasti postavljen »Wirtschafter«; kasneje Lichtmayer z Dunaja. »Delta« do konca druge svetovne vojne obratuje samostojno.

Dograjeni prostori Delte so ostali deloma neizkoriščeni in so služili okupatorju kot zbirališče vojnih ujetnikov, pozneje kot zbirna postaja za izseljevanje zavednih Ptujčanov, še pozneje so stavbo uporabljali kot kasarno okupatorjeve vojske.

Pred koncem vojne je Lichtmeyer odpeljal vse boljše stroje in jih zamenjal z dotrajanimi in starimi. Po izgonu Nemcev leta 1945 se je vrnil bivši lastnik stavbe na Srbskem trgu. Stavba, kjer so sedaj proizvajalni prostori, je služila še nekaj časa kot skladišče »Navoda«, pozneje pa je bila v njej vajeniška šola.

»Delta« in »Izdelovalnica perila Lenart« sta bili podržavljeni in sta se združili 14. IX. 1948 v eno podjetje. »Delta« se je preselila v prostore na Srbskem trgu 6 in 7. Tovarna je bila pod upravo Federalnega odbora vojaških vojnih invalidov Slovenije, njen prvi upravnik pa je bil Franc Vučak.

8. septembra 1950 je bil izvoljen prvi delavski svet, ki je

štel 21 članov, predsednica je bila Frančka Petek.

18. 4. 1953 se je podjetje preimenovalo v Invalidsko podjetje »Delta«, tovarna perila in konfekcije Ptuj. Direktor je bil Jože Tomažič, tekstilni tehnik, ki je bil med drugo svetovno vojno v koncentracijskem taborišču Dachau.

Kupljenih je bilo več strojev, opremljeni so bili upravni prostori, del likalnice in skladišče gotovih izdelkov.

Septembra istega leta je bil imenovan za direktorja Heribert Samuda, tekstilni tehnik. Do leta 1960 je bilo storjeno veliko, da bi se »Delta« hitreje razvijala. Pripravljeni so bili vsi elaborati, potrebni za rekonstrukcijo tovarne, 39 delavk je opravilo izpit za šivilje v konfekcijski stroki itd.

V tem obdobju so precej zaživele tudi druge aktivnosti. Tovarna je imela svojo folklorno skupino, gasilsko desetino, strelsko društvo itd.

V letu 1961 je bil potrjen rekonstrukcijski elaborat za razširitev »Delte«, in že v naslednjem letu sta bili prenovljeni šivalnica in likalnica.

V letih 1963 in 1968 so se zvrstili uspehi in neuspehi. Ljudje so prihajali in odhajali. Konkurenca na tržišču je postajala vedno ostrejša. Kolektiv, vodstvo in samoupravni organi so se srečevali s težkimi nalogami. Lep uspeh je bil dosežen s prodajo nylon srajc.

1969 je cena »nylon« srajcam močno padla. Zaradi večjih količin nylon srajc je bila prikazana izguba in razmejena na pet let ter pokrita iz sredstev lastnega rezervnega sklada.

Izdelan je bil sanacijski program s predvidenimi potrebami po obratnih in osnovnih sredstvih, ki naj bi pripomogla k delni preusmeritvi proizvodnje, rešitvi nelikvidnosti in bodočemu razvoju »Delte«.

Sledila so razmišljanja, razgovori, pogajanja, posveti o poslovnno-tehničnem sodelovanju in izboljšanju prodaje. Tako sta bili sklenjeni pogodbi o poslovnem sodelovanju z Mariborsko tekstilno tovarno in Beti.

Od 1971 do 1973. leta je bilo vloženih veliko naporov strokovnih služb, neposrednih proizvajalcev, samoupravnih organov in družbeno-političnih organizacij za trajno izboljšanje

stanja v »Delti«. Kljub vsemu je situacija narekovala edino možno rešitev: »Delta« se mora tesneje povezati z močnejšim partnerjem.

15. februarja 1973 so se delovni ljudje tovarne odločili za pripojitev k »Labodu«, tovarni perila Novo mesto, ki je ponudil »Delti« roko ter za delavce sprejemljiv sanacijski program.

»Delta« je postala temeljna organizacija združenega dela »Laboda«, tovarne perila iz Novega mesta.

Že v letu 1973 je bilo veliko storjenega: izveden je bil prvi del sanacije, usposobljen prostor za jedilnico, kuhinjo, preurejeni so bili proizvodni prostori, prirobovalnica, šivalnica, likalnica, izboljšani tehnološki postopki.

Letos smo pričeli izvajati drugi del sanacijskega programa: gradnjo skladiščnih prostorov ob Rogozniški cesti.

In tako je kot na filmskem traku preteklo 53 let. Mnogokje je trak pretrgan, nekateri dogodki niso posneti, niso zapisani, saj žive le v spominih tistih, ki so jih z delom, prizadevanji in hotenji ustvarjali.

MARA PROSNIK

Tovarna srajc TOZD Delta v Ptuj

pred 40 leti

Pravice delavcev pred 40 in več leti niso bile take kot danes; borili so se zanje, štrajkali so! Kako se tistih dni spominjata dve naši upokojenki?

Pogovarjali smo se z Ano Gutmanovo, delavko, ki je prišla v podjetje že s prvim dnevom ustanovitve — pa saj tista delavnica iz leta 1921 še ni bila podjetje; majhna, skromna stvar je bila in ko se Ana spominja tistih dni, obenem zažari od ponosa na to tovarno, ki je zrasla danes; čuti se del nje. Ani je čez sedemdeset let, ampak vsa je še sveža in čila in zdi se, kot da ne bi s svojimi rokami prišla toliko gumbov in naredila toliko gumbnic na srajce. Pa živahna je in veselo pogleduje

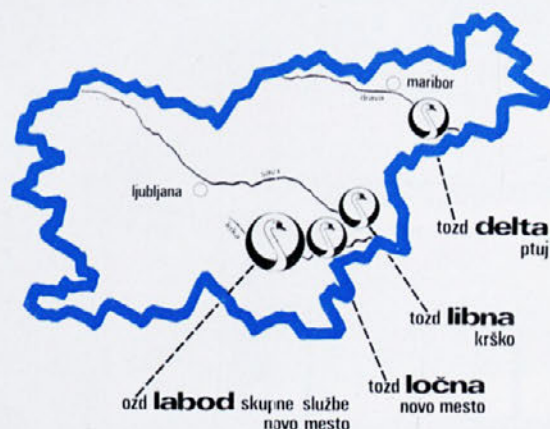
izpod rute, ko pripoveduje: »Tri vaje so bile in jaz, ko smo začeli delati. Potem sem šla v vasi in vabila ženske, naj pridejo v našo delavnico. Sprva so bile nezaupljive, potem so prihajale. Ampak takrat ni bilo tako kot danes! Likale smo na oglje in velikokrat nas je zato bolela glava... Na rokah smo imele žulje od škarij, pa noge so nas bolele, saj takrat nismo imeli električnih šivalnih strojev. A kaj bi! Mlade smo bile, za majhne denarje smo delale...« Tako so delale devet, deset ur, njihove roke so bile utrjene, žuljave in razpokane, hrbti od dolgega sedenja ukrivljeni in srce je čutilo krivico, da se je na obraze naselilo nekaj temnega in sivega...

Ampak novomeška delavka ni sklonjene glave trpela in delala v nevzdržnih razmerah. Ustavila je stroj, stisnila pest, zbrala v srcu pogum in v besedi moč — zase in za sodelavke. »Bile smo kot ena,« je rek-

Veliko žrtev in naporov je bilo treba, da je danes v vseh treh tovarnah dovolj kruha za mladi rod šivilj

tovarna perila „labod“ v letu 1974

skupno zaposlenih 1250 ljudi
dnevna zmogljivost 15000 srajc

la Karolina Cigojeva, ki je sodelovala v stavki leta 1934.

»Priprava na štrajk je bila izlet v Toplice. Tam so nam govorili, naj se upremo — pa smo se odločile in Ančka Cičeva je ustavila stroje.« Tako so začele. Teden dni so vzdržale v tovarni in sodelavke, ki se niso strinjale s to zamislijo, so vrgle ven. »Čisto preprosto,« je rekla Karolina. Potem so prišla na vrsto zasliševanja pa orožniki in vse tisto, kar je povezano s štrajki. »Ampak vztrajale smo in zvišali so nam plače.« In Karolina je nekam trdo, a ponosno pogledala, spomini so jo preplavili — ti pa, ki jo gledaš, začutiš, koliko moči in koliko zanosa je v tej ženi. »Še nikoli mi ni bilo tako lepo kot sedaj,« je priznala. »Upokojena sem, na vnučke popazim — dobro živim!« Malce tiše pa je pristavila: »Med vojno sem bila aktivistka, poznam težka dela... Pa kaj bi! Danes pogledajte to tovarno! Gledam in gledam to novo zgradbo in vesela sem, da je tako. Včasih smo nosile tenak košček kruha s seboj za malico, danes imajo delavke tople obroke.«

Taki sta ti dve nekdanji delavki: polni spominov na težke dni, a srečni in ponosni, da je danes drugače.

50-letnica zloma Orjune v Zasavju

V zasavskih revirjih se pripravljajo na praznovanje enega izmed najpomembnejših dogodkov iz bogate revolucionarne zgodovine delavskega gibanja v revirjih. 1. junija 1974 poteče namreč 50 let od zgodovinskega spopada slovenskega delavstva s fašistično organizacijo »Orjuno«. Tega dne je slovenski proletarijat na čelu z revirskimi rudarji in delavci pod vodstvom Komunistične partije skupaj z delavskimi obrambnimi četami PAČ iz revirjev in Ljubljane zadal tej organizaciji odločilen udarec, od katerega se ta jugoslovanska fašistična organizacija ni več opomogla.

Obnavljajoča se moč delavskega razreda je navedla centralistični režim, da odobri najavljeni pohod Orjune v Trbovlje, »v rdečo komunistično trdnjavo«. Pohod je pomenil predrzen izziv tako delavstvu kot nacionalnim opozicijskim silam, v prvi vrsti komunističnemu gibanju. Za ta pohod je Orjuna zbrala pristaše iz vse

Udeleženci piknika septembra 1934 pri Barbiču blizu Dol. Toplic. Tega dne je bil dogovorjen štrajk

Slovenije, Zagreba, Splita in drugod, s čimer je prerasel okvir slovenskega političnega dogajanja in dobil značaj akcije v vsedržavnem obsegu. Orjuna je v Trbovljah tako nastopila kot udarna pest centralističnih in hegemonističnih krogov srske buržuazije.

Pod vodstvom Komunistične partije Slovenije so se rdeči revirji zavestno in načrtno pripravljali na oborožen boj z Orjuno v Trbovljah. Delavstvo je v Trbovljah branilo svoj kraj, svoje domove, svoje pridobitve in svojo kulturo. Ravnalo je v skladu z opozorili in navodili Komunistične partije, ki ji gre zasluga, da je zgodaj spoznala nevarnost fašizma.

Po aprilski generalni stavki leta 1920 je bil to najhujši notranjepolitični spopad v Sloveniji. V njem se je pokazala ostra razredna napetost in ostra nacionalna kriza v takratni Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. 1. junij 1924 zato označujemo v zgodovini boja delavskega razreda kot pomemben dogodek in zmago delavskega razreda nad fašistično-nacionalističnim pohodom v takratni Jugoslaviji. Zato se je Izvršni biro Predsedstva ZK Jugoslavije odločil, da damo ob 50-letnici zloma Orjune v Zasavju tem akcijam in borbi delavskega razreda po vsej državi vsejugoslovansko obeležje in pomen.

Sedanje priprave na praznovanje te pomembne obletnice, ki jih vodi 30-članski republiški odbor pod vodstvom predsednika CK ZKS tov. Franceta Popita, imajo zato vseh slovenski in tudi vsejugoslovanski pomen.

Praznovanje 50. obletnice zloma Orjune bomo v Zasavju obeležili z delavsko proslavo, ki bo na obletnico dneva spopada, to je 1. junija 1974 v Trbovljah. Na proslavi, ki bi se jo naj udeležilo 25 do 30 tisoč ljudi iz vse Slovenije, bo govoril sekretar Izvršnega biroja Predsedstva ZKJ tov. Stane Dolanc. Proslava bo sklenjena s kulturnim pro-

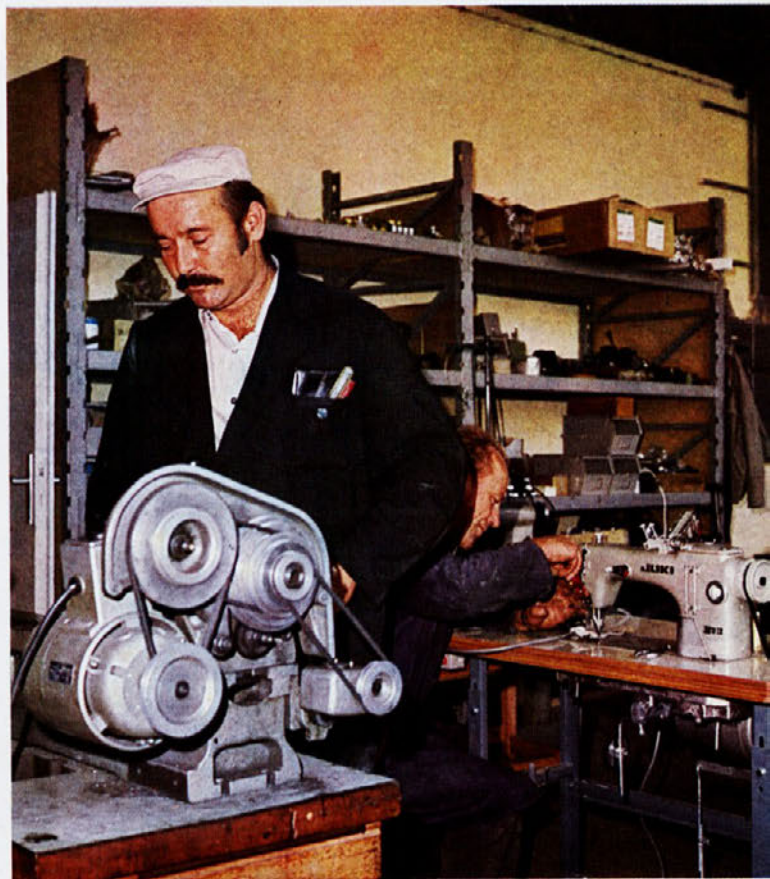
gramom, v katerem bo nastopilo 780 članov kulturnih skupin iz vsega Zasavja, ter vseljudskim praznovanje po končani proslavi.

Vsebinski koncept praznovanja 50. obletnice zloma Orjune v revirjih izhaja iz kontinuitete revolucionarnega delavskega gibanja od konca leta 1918 pa vse do današnjih dni. To pomeni, da praznovanje te obletnice ni posvečeno samo samemu spopadu rudarjev, revirskih delavcev z Orjuno, ampak da obsega čas in dogodke v letih med obema vojnama, ko je v rudarskih revirjih vznikla »Komunistična partija«, vznikla »trboveljska komuna«, ko je prišlo v dnevi od 20. julija do 17. septembra 1923 do največje rudarske stavke, zasedbe rogov in gladovne stavke in ko so v zasavskih re-

virjih zrastle množična delavska kulturna društva, kakor tudi obdobje graditve nove Jugoslavije.

Današnji čas daje vsemu temu poseben pečat, saj prav v tem obdobju s sprejetima ustava nadalje razvijamo in poglobljamo razredno usmeritev naše družbe ter s tem vlogo in položaj delavskega razreda, da dokončno uresničujemo težnje delavskega razreda »po osvoboditvi in oblasti«, cilje, za katere so se borili tudi rudarji, delavci iz rdečih revirjev.

Praznovanje 50. obletnice zloma Orjune v Zasavju bo tako pomenilo manifestacijo delavstva iz vse Slovenije, s čimer bo izpričana vztrajna borba delavskega razreda za nov in drugačen svet, za nove družbene odnose na osnovah, ki so zapisane v ustavih SFRJ in SRS.

labod v letu kvalitete

Na današnji stopnji znanstveno-tehnološkega razvoja dobiva vprašanje kvalitete proizvodnje vse večji tehnični, ekonomski in družbeni pomen. Kvaliteta proizvodnje je glavno sredstvo ustvarjanja ciljev vsakega podjetja in preko tega tudi nacionalne ekonomije.

V pogojih hitrega razvoja znanosti in tehnike mora nacionalna ekonomija s sodobnimi prijemi posegati v tako pomembno področje kot je kvaliteta proizvodnje. Zato ni bilo naključje, da smo v Jugoslaviji leto 1973 razglasili za leto kvalitete.

To je bila vsesplošna jugoslovanska akcija, v kateri je sodelovalo celotno jugoslovansko gospodarstvo. V poročilu »Šest let godine kvalitete« je navedeno, da so že v samem začetku vsi gospodarski faktorji vzeli akcijo kot nekaj svojega, kot nekaj, kar je samo po sebi umevno. Gospodarska zbornica Jugoslavije je formirala odbor za leto kvalitete. Tudi republiške zbornice so prek svojih odborov veliko naredile, da je leto kvalitete postalo uspešna akcija jugoslovanskega gospodarstva.

Naše gospodarstvo se zaveda problema kvalitete in v relativno kratkem času so bile aktivirane vse proizvodne družbene sile družbe. Pričeli smo iskati trajnejše rešitve problema kvalitete. Zmanjšano je število tistih, ki so menili, da je kvaliteta proizvoda spremljajoči rezultat razvoja, do katerega se pride stihistično in ne z na znanosti zasnovanim delom.

Povečalo se je število tistih, ki so spredvideli, da se bo jugoslovansko gospodarstvo lahko vključilo v mednarodno delitev dela le, če bomo napore na področju kvalitete proizvodnje obravnavali kot element v celotnem gospodarskem sistemu.

V letu kvalitete so bili ustvarjeni pogoji za temeljitejši pristop k reševanju kvalitete ne samo v gospodarstvu, temveč tudi na različnih področjih družbene dejavnosti. Poleg uspehov pa omenjeno poročilo navaja tudi napake. Ena glavnih je bila nezadostna koordinacija in angažiranost forumov, izvzemši Gospodarsko zbornico SR Slovenije, SR Hrvatske in SAP Ko-

sovo. Naj pripomnim, da deluje v okviru Sveta za tekstilno industrijo pri Gospodarski zbornici SR Slovenije poseben odbor, ki ga vodi tov. Zdravko Petan. Ta odbor je med drugim predlagal, naj se vsako leto me-

sec maj razglasi za mesec kvalitete.

V našem podjetju je problem kvalitete že dolgo tema, kateri posvečamo veliko pozornost, saj se zavedamo, da je dobra kvaliteta naših proizvodov garancija

Linija kontrole kvalitete izdelave srajc v šivalnici TOZD Ločna v Novem mestu

za trajnejši uspeh na tržišču. Posebej se zavedamo, da raven kvalitete narekujejo potrošnik in tržišče kot pogoj, da sprejmeta proizvod. Če se proizvajalec tega ne zaveda, se hitro zgodi, da izgubi tržišče. Koliko smo uspeli v kvaliteti in kolikšna so bila naša prizadevanja v letu kvalitete, govorijo priznanja, ki smo jih dobili: bronasta plaketa, podeljena na jesenskem zagrebškem velesejmu; Ljubljanski zmaj, podeljen na ljubljanskem sejmu mode 1974, in zlata medalja, podeljena na sarajevskem sejmu 1974.

Kaj smo storili in kaj mislamo še storiti pri nas na področju kvalitete proizvodnje? Že pri izdelavi programa se je ekipa, ki je izdelala program, zavedala, da problem kvalitete ne moremo opazovati zgolj iz stališča proizvoda in da višje ravni kvalitete proizvodnje ni mogoče doseči čez noč.

Iz navedenih razlogov je naš program zastavljen tako, da zajema področja marketinga, proizvodnje, nabave in kadrov. Glavni poudarek je dan marketingu in proizvodnji. Naš program je sestavljen tako, da ga bo možno uresničiti v obdobju treh let.

Vse je lepo, dokler govorimo o uspehih. Ni sicer podjetja, ki bi delovalo na vseh področjih enako. Tudi mi smo delali na področju kvalitete napake. Lahko si očitamo, da smo se premalo zavzeli, da bi pri uresničevanju programa sodeloval čim širši krog ljudi. Zavedati se moramo, da je problem kvalitete proizvodnje v najširšem smislu odvisen od vseh udeležencev proizvodnega procesa, torej od slehernega izmed nas.

Ko ocenjujemo uspešno in manj uspešno delo, lahko ugotovimo, da se je jeziček na tehtnici nagnil v prid dobro opravljenih nalog. Lahko se pohvalimo, da smo dosegli sam vrh v proizvodnji srajc v Jugoslaviji.

Težko je prerokovati bodočnost, čeprav vsi vemo, da prihodnost gradimo sami. Gradili pa jo bomo lahko prav tako uspešno kot doslej samo, če si bomo vsi zastavili take cilje, ki bodo v skladu z našim spoznanjem, in če se bomo le zanje vsi borili.

MIROSLAV ŠTIMAC

LABOD je glasilo delovne skupnosti Tovarne perila LABOD Novo mesto, izhaja vsako drugo sredo v mesecu v nakladi 1500 izvodov. Ureja ga uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Milan Bratož. Tehnični urednik: Marjan Moškon. Tisk: ČGP DELO, Ljubljana